

FLYGVAPNET

Av generalmajor G. A. WESTRING

FÖR att förstå flygvapnets utvecklingsläge är det nödvändigt att gå tillbaka ungefär 10 år i tiden och studera hur det nuvarande läget uppkommit. Då kriget kom, befann sig flygvapnet under en ganska måttlig expansionsprocess, grundad på beslut av 1936 års riksdag. Krigshändelserna i Polen, Finland och Västeuropa satte fart på utvecklingen och flygmyndigheterna pressades att med anlitande av alla resurser sätta upp så många nya förband som möjligt. Vid 1942 års riksdag hade man fått ytterligare krigserfarenheter med påföljd att den femårsplan, som då (med tillägg 1944) fastställdes för hela försvaret, räknade med ytterligare nyuppsättning av flygförband till ett antal, som endast begränsades av de praktiska möjligheterna att bygga, skaffa materiel och rekrytera personal. Det förekom icke någon behovsberäkning. Man fann nämligen, att resurserna att inom 5 år bygga ut ändå inte skulle förslå till att täcka det behov som krigserfarenheterna, tillämpade på vårt läge, gävo anvisningar om.

Efter krigets slut, i den korta period under vilken man hoppades på ett långvarigt fredstillstånd i världen, avstannade flygvapnets expansion. 1945 års försvarskommitté företog sig t. o. m. att yrka på en minskning. Någon sådan kom visserligen inte till stånd, men i syfte att tillgodose det efter krigserfarenheterna primära kravet på jaktflyg måste — eftersom organisationsramen icke fick utvidgas — delar av attack- och spaningsflyget omvandlas till jaktförband. Det mest offensiva elementet, attackflyget, kom sålunda att minskas från sju flottiljer till fyra. Det ansågs emellertid nödvändigt att göra detta offer, då det är bättre med fyra flottiljer som komma fram under jaktskydd än med sju som bli nedskjutna på väg till målet i brist på skydd.

Det är väsentligt att ha klart för sig att det nuvarande flygvapnets styrka och sammansättning tillkommit på detta sätt, utan någon egentlig behovsberäkning eller någon bedömning av våra resursers möjligheter och begränsning. De utredningar, som ha

utförts efter kriget, ha påvisat ett avsevärt större behov av flygstridskrafter i vårt land än det som vi hade vid femårsperiodens slut 1947.

Mot denna bakgrund var det naturligt att chefen för flygvapnet i sitt yttrande över den Levinsonska utredningens tioårsplan icke kunde godtaga att flygvapnets utveckling icke blott skulle stagnera långt innan behovet var fyllt utan även skulle gå åt andra hållet. I stället utformades — i yttrandet och senare på särskilt uppdrag — en ny utvecklingsplan enligt vilken dagjaktflyget skulle utökas med 50 % och en nattjaktflottilj uppsättas, *allt inom den nuvarande administrativa ramen. Som underlag för detta förslag hade gjorts en ny behovsräkning, men förslaget stannade långt under även detta behov. Detta måttfulla förslag innebär icke någon orimlig kostnadsökning, ej heller något som överstiger våra materiella eller personella resurser. Kostnadsökningen skulle vid genomförd organisation uppgå till 56 miljoner kronor årligen utöver den gamla ordningen av 1942/47.*

1948 års riksdag godkände i princip dagjaktflygets förstärkning. Vid denna och 1949 års riksdag fastställdes ett utvecklingsprogram för förstärkning av 6 av de 10 dagjaktflottiljerna och efter dessa beslut arbetar flygvapnet för närvarande. Dagjaktflyget håller alltså på att förstärkas med 30 %. För att genomföra chefens för flygvapnet program återstår sålunda att besluta om förstärkning av ytterligare fyra dagjaktflottiljer och organisering av en nattjaktflottilj. Den härför årliga merkostnaden vid genomförd organisation uppgår till 28 miljoner kronor. 1950 års riksdag ville i avvaktan på Nothinska försvarsutredningen icke besluta om denna ytterligare förstärkning av flygvapnet.

Efter det kalla krigets skärpning, Koreakriget och den accelererade upprustningen i utlandet borde det stå klart även för vårt folk att faran för krig inom några år är stor. Läget liknar alltmer det som föregick andra världskriget. Försvarets brister skola överses. Beslut med räckvidd på några år böra ges företräde i dagens beredskapsläge. Från flygvapnets synpunkt ter sig därvid följande som väsentligt.

Den i gång varande expansionen i riktning mot det av flygvapenchefen föreslagna målet bör fortsätta i stället för att avbrytas, vilket kan bli fallet om beslut i år uteblir. Det viktigaste därvidlag är i nuvarande läge icke beslut om en större organisation utan om sådana anslag som medge en utökad kapacitet på den svenska flygindustrien. Denna kan icke arbeta utan en långsiktig

produktionsplan; förändringar av denna kunna med våra resurser icke genomföras språngvis. Helt annorlunda är förhållandet i England och USA som ha gott om utnyttjad kapacitet. Från förra kriget, då flera hundra i utlandet beställda flygplan fröso inne, ha vi lärt oss nödvändigheten av att vara självförsörjande. I nu läget, då vi av flera skäl varit tvungna till stora beställningar i utlandet, ha redan förekommit elakartade tillbud om importsvårigheter på grund av krisen. Vi få framdeles icke ta några risker längre, utan måste se till att våra viktigaste specialföretag, SAAB och SFA, kunna tillgodose hela behovet, även om läget i världen skulle skärpas ytterligare och kravet på flygplan skulle öka därmed liksom förra gången. Skulle, mot förmodan, statsmakterna finna det onödigt att ytterligare förstärka flygvapnet vunne vi dock med en ökad industrikapacitet förmåga att snabbare modernisera flygplansbeståndet inför en kris och kunde sålunda möta denna åtminstone med högre kvalitet, även om den större kvantiteten uteblir. Højning av både kvalitet och kvantitet ligger dock väl inom gränsen för det möjliga.

Det har i pressen gjorts antydningar om att man nu borde koncentrera sig på att modernisera och öka på materielen, medan organisatoriska förändringar borde anstå. Detta må vara riktigt beträffande armén, men för flygvapnet kan den nuvarande organisationen icke vara sakrosant. De av flygvapenchefen föreslagna förstärkningarna innebära blott att man till det yttersta utnyttjar den nuvarande administrativa ramen så, att man kan hålla ett större antal flygplan i luften och alltså får ökad både specifik och absolut slagkraft. Den härav följande kostnadsökningen är betydligt mindre än de som föreslagits vid armén och marinen inom nuvarande organisation.

1948 års riksdag beslöt också att överföra luftbevakningen från armén till flygvapnet. Detta var en naturlig följd av jaktflygets ökade betydelse. Luftbevakningen skall nu icke bara som i begynnelsen ge flyglarm till hemorten när fienden kommer, utan fastmera skapa underlaget för jaktförsvarets ledning. För detta ändamål krävas både optiska stationer och radar samt radio- och trådförbindelser sammanstrålande i centraler. Denna organisation är helt ny och kräver dryga materiel- och anläggningskostnader. Bl. a. måste centralerna in i berg och radarstationerna ges skyddade uppställningsplatser. Ett program för utbyggnad och modernisering av denna organisation finnes, men takten har hittills varit alldeles för långsam och modernisering har icke beviljats

för mer än en del av landet. Här krävas betydligt raskare och större tag om luftbevakningen skall hinna bli så funktionsduglig, innan kriget kommer, att jaktflyget och i viss mån luftvärnet kunna ge full ränta på det nedlagda kapitalet.

Ett annat område, där utvecklingen sackat efter, är byggnader och flygfält jämte befästningar vid dessa. Redan 1939 började ett stort antal flygfält anläggas i vårt land. De färdigställdes under kriget och gävo då våra flygförband stor operationsfrihet och rörlighet. Utvecklingens gång har emellertid tyvärr varit sådan att fält av äldre typ inte längre hålla måttet. Nu krävs nästan dubbelt så stor start- och landningssträcka, och de gamla gräsvallarna måste ersättas med permanenta rullbanor jämte förbindelsebanor. Moderniseringen av flygfälten är dyrbar och tidsödande, men den måste komma till stånd om vi skola kunna uthärda fiendens flygbasbekämpning. Ett program för flygfälten godtogs i princip av riksdagen redan 1946 och 1947 men har fördröjts kraftigt på grund av byggregleringen och bristen på arbetskraft. Nu med snabbt växande reaplanbestånd ha vi kommit därhän att kurvan ovillkorligen måste böja av uppåt, om flygvapnet skall kunna operera och utbildas. För detta behövs mera pengar och framför allt byggnadstillstånd.

Till byggprogrammet hör också skydd för flygplanen i baserna, främst berghangarer. Anläggning av bergrum är tidsödande och det är därför av största vikt att besluten fattas i tid. Även för anläggning av berghangarer vid vissa flygfält och andra skyddsanordningar finnes ett program uppgjort och delvis godkänt, vilket måste påskyndas.

I flygvapnets utveckling måste anskaffning av personal och materiel, flygfält, hangarer och luftbevakning löpa parallellt, annars hänger luftförsvaret inte ihop. Det kan tyckas, att om engångskostnaderna för »tillbehören», även om de fördelas på flera år, bli väl höga, så måste man sänka kravet på organisationens storlek. När flygledningen icke velat göra detta — lika litet som man velat göra motsvarande vid armén och marinen — så beror det på att dess förslag alltjämt stannar en god bit under det minimum som strategiska behovsberäkningar ge. Uppfattningen om behovet grundar sig, förutom på vårt strategiska läge, även på krigserfarenheterna och utvecklingen i andra länder. Nu senast har Koreakriget illustrerat vådorna av att ha en krigsmakt med stark koncentration på en av försvarsgrenarna såsom den nordkoreanska. Den snabba upplösningen av den kvantitativt och till

Flygvapnet

en början även kvalitativt överlägsna nordarmén blev en följd av FN-sidans herravälde i luften och till sjöss. Även de upprustningsbeslut som fattas inom flertalet av västmakterna synas bestryrka, att även vårt land bör ge plats för ett starkare flygvapen inom försvaret. Därmed är inte sagt att det måste undantränga de andra försvarsgrenarna. Om vi jämföra med andra länder skulle vårt land kunna offra betydligt mera på försvaret än vad vi nu göra.
